

INOVAREA – CEA MAI MARE PROVOCARE PENTRU IMM-URILE DIN REPUBLICA MOLDOVA

Lidia MAIER

cercetător științific,

Institutul Național de Cercetări Economice,

Republica Moldova

[*heart1961@mail.ru*](mailto:heart1961@mail.ru)

Abstract

In order to remain competitive and continue to grow, small and medium-sized enterprises must learn to adapt more quickly to change, to intensify their innovation activity, innovation being the biggest challenge for them.

In this paper, the author analyzed the innovation activity of SMEs based on existing statistical data for the years 2017-2018, as well compared to the period 2015-2016. As a result, it was found that the innovation activity of SMEs in the Republic of Moldova remains more than modest. Compared to the previous period 2015-2016, the number of innovative SMEs has decreased significantly. In this context, it is necessary to adopt a more strategic approach of innovation, in all its aspects, to remove obstacles, to set incentives for SMEs innovation activities, which would ultimately help to create an innovation-friendly environment and would contribute to the significant improvement of the results generated by innovation.

Key words: *innovation, innovative small and medium- sized enterprises, Republic of Moldova*

JEL Classification: *O11, O30*

Introducere.

Întreprinderile mici și mijlocii dețin o pondere semnificativă (aproximativ 99%) în totalul agenților economici și, fără îndoială, au un rol foarte important în dezvoltarea socială și economică a țărilor, contribuind substanțial la formarea produsului intern brut, la crearea de noi locuri de muncă, la stimularea exporturilor, concurenței, etc., dar, totodată, acestea trebuie să acționeze mai prompt, să inoveze mai mult și mai rapid și să atragă

mai multe investiții în activitățile lor de inovare pentru a rămâne competitive și a continua să crească.

Aceasta este principala concluzie, care poate fi făcută în rezultatul analizei activității de inovare a întreprinderilor, și în special, a IMM-urilor în diferite economii ale lumii, mai ales, în cadrul economiilor emergente, cum este și economia Republicii Moldova. Analizele arată, totodată, că în timp ce țările mai inovatoare își îmbunătățesc continuu performanțele, altele înregistrează progrese modeste sau chiar o lipsă a progreselor.

În Republica Moldova până recent statistica nu prezenta rezultate evidente ale activității de inovare a întreprinderilor, în rezultatul cărora ar fi fost posibilă analiza performanței IMM-urilor în domeniul inovării. În a.2017 Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova pentru prima dată a realizat cercetarea statistică a întreprinderilor cu referire la activitatea lor de inovare în perioada 2015-2016, iar la finele anului 2019 a publicat informația cu privire la **Rezultatele activității de inovare a întreprinderilor în Republica Moldova în anii 2017-2018.**

În baza acestei informații s-a realizat analiza activității de inovare a întreprinderilor mici și mijlocii inovatoare. Astfel, pentru IMM-uri a fost posibil de a calcula următorii indicatori: numărul IMM-urilor inovatoare și ponderea acestora în totalul întreprinderilor inovatoare din țară, cifra de afaceri, aferentă produselor noi, înregistrată de IMM-urile inovatoare (pe clase de mărimi și domenii de activitate), tipologia inovațiilor, generate de IMM-urile inovatoare (pe clase de mărimi și domenii de activitate). Totodată, indicatorul numărul IMM-urilor s-a calculat pe regiuni economice, pe domenii de activitate, pe clase de mărimi, inclusiv și în raport cu perioada precedentă 2015-2016. E de menționat, că eșantionul întreprinderilor, incluse în cercetarea BNS a fost format din 3326 de întreprinderi, dintre care doar 605 unități sau 18,2% din întreg eșantionul au desfășurat activități de inovare în perioada 2017-2018. În cercetare nu au fost incluse întreprinderile micro cu numărul de salariați de până la 10 persoane și a cuprins doar domeniul Industrie și Servicii.

Numărul întreprinderilor mici și mijlocii inovatoare. În perioada 2017-2018 *numărul întreprinderilor mici și mijlocii inovatoare* a constituit 541 de unități. În comparație cu perioada precedentă (2015-2016) numărul IMM-urilor inovatoare s-a redus cu 68 de unități sau cu 11,2% (Fig.1).

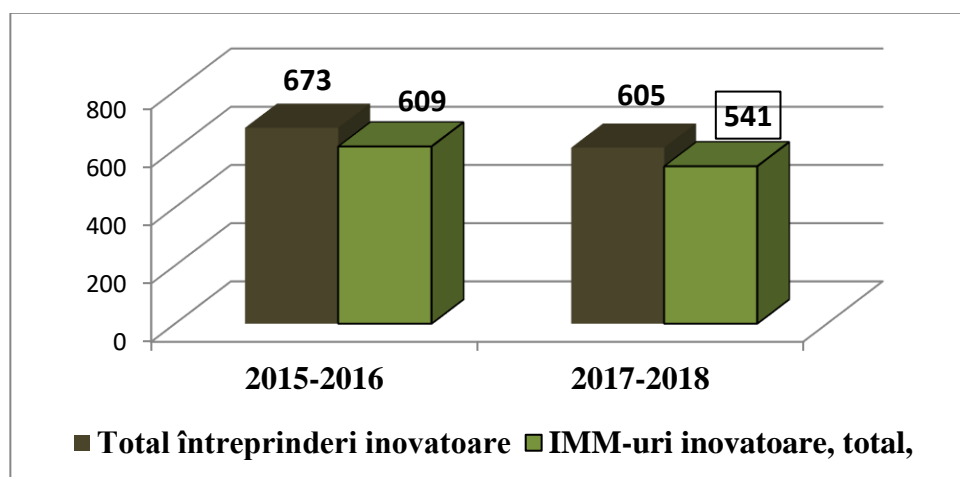


Figura 1. Evoluția numărului întreprinderilor inovatoare

Sursa: elaborată de autor în baza datelor BNS

Pondere IMM-urilor inovatoare în totalul întreprinderilor inovatoare din țară în perioada 2017-2018 a constituit 89,4%, reducându-se față de perioada precedentă cu 1,1 p.p. (Fig.2).

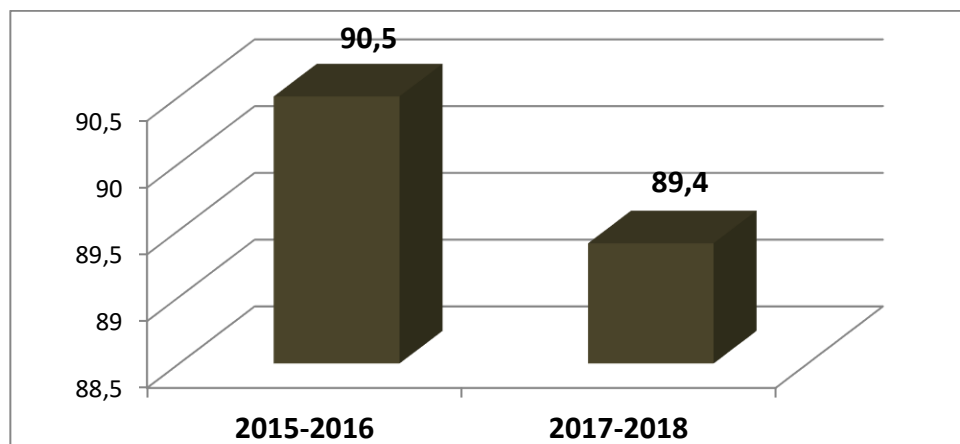


Figura 2. Ponderea IMM-urilor inovatoare în total întreprinderi inovatoare în anii 2015-2016 și 2017-2018

Sursa: elaborată de autor în baza datelor BNS

Analiza IMM-urilor inovatoare *pe regiuni de dezvoltare* arată, că cele mai multe IMM-uri inovatoare s-au înregistrat în mun.Chișinău, numărul acestora constituind 346 de unități, urmat de Regiunea de Dezvoltare Nord cu 72 de unități și Regiunea de Dezvoltare Centru cu 65 de unități. În Regiunea de Dezvoltare Sud s-au înregistrat 37 de IMM-uri inovatoare, iar în UTA Găgăuzia – 21. Evoluția IMM-urilor inovatoare în perioada analizată în toate regiunile a fost descendentă, cea mai mare diminuare înregistrându-se în Regiunea de Dezvoltare Centru (-33 de unități sau cu 33,7%) și Nord (-20 de unități sau cu 21,7%). În mun.Chișinău numărul IMM-urilor inovatoare s-a diminuat cu -11 unități sau cu 3,1% (Fig.3).

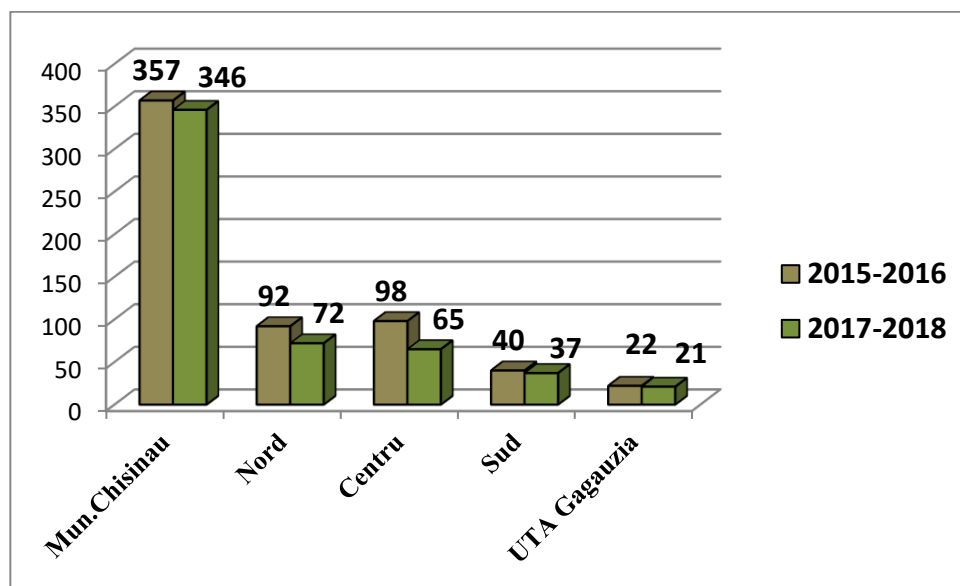


Figura 3. Numărul IMM-urilor inovatoare pe regiuni de dezvoltare

Sursa: elaborată de autor în baza datelor BNS

Analiza IMM-urilor inovatoare *pe domenii de activitate* arată, că IMM-urile din ambele domenii ale economiei incluse în cercetare în perioada 2017-2018 au avut aproximativ același grad de inovativitate: în domeniul Industriei au activat 271 de întreprinderi, iar în domeniul Servicii – 270. Totodată, e de menționat, că în comparație cu perioada 2015-2016 numărul IMM-urilor inovatoare s-a redus: în domeniul Industriei – cu 48 de unități, sau cu 15,04%; în domeniul Servicii – cu 20 de unități sau cu 6,9%. Ponderea

IMM-urilor inovatoare din Industrie în total IMM-uri inovatoare a constituit 50,1%; ponderea IMM-urilor inovatoare din Servicii în totalul IMM-urilor inovatoare – 49,9% (Tabelul 1).

Tabelul 1. Numărul IMM-urilor inovatoare pe domenii de activitate

Indicatori	2015-2016	2017-2018	Evoluția
Total IMM-uri inovatoare	609	541	-68
INDUSTRIE	319	271	-48
10 -49 salariați	186	168	-18
50 - 249 salariați	133	103	-30
<i>Ponderea IMM-urilor din Industrie în total IMM-uri inovatoare, %</i>	<i>52,4</i>	<i>50,1</i>	
SERVICII	290	270	-20
10 -49 salariați	232	210	-22
50 - 249 salariați	58	60	+2
<i>Ponderea IMM-urilor din Servicii în total IMM-uri inovatoare, %</i>	<i>47,6</i>	<i>49,9</i>	

Sursa: elaborat de autor în baza datelor BNS

Analiza IMM-urilor inovatoare *pe clase de mărimi* în perioada 2017-2018 arată, că cele mai inovatoare au fost întreprinderile mici, numărul cărora a constituit 378 de unități. În comparație cu perioada precedentă numărul întreprinderilor mici inovatoare s-a redus cu 40 de unități, sau cu 9,6% (Fig.4). Ponderea acestor întreprinderi în totalul IMM-urilor inovatoare a constituit 69,9%, acest indicator majorându-se în perioada analizată cu 1,2 p.p. Pe regiuni de dezvoltare cele mai multe întreprinderi mici inovatoare se înregistrează în mun.Chișinău, constituind 257 de unități, sau aproximativ 68% din totalul IMM-urilor inovatoare din țară. În toate regiunile de dezvoltare numărul întreprinderilor mici inovatoare s-a diminuat cu excepția Regiunii de Dezvoltare Sud și UTA Găgăuzia, în care numărul acestora a crescut cu câte +1 unitate. Pe domenii de activitate cele mai multe întreprinderi mici inovatoare s-au înregistrat în domeniul Servicii, constituind 210 unități, fiind cu 22 unități mai puține decât în perioada 2015-2016; în

domeniul Industriei s-au înregistrat 168 de întreprinderi mici inovatoare, fiind cu 18 unități mai puține decât în perioada 2015-2016.

Mai puțin inovatoare în perioada 2017-2018 s-au dovedit a fi întreprinderile mijlocii, numărul cărora a constituit 163 de unități. În comparație cu perioada precedentă numărul întreprinderilor mijlocii inovatoare s-a redus cu 28 de unități, sau cu 14,65%. (Fig.4). Ponderea acestor întreprinderi în totalul IMM-urilor inovatoare a constituit 30,1%, acest indicator micșorându-se în perioada analizată cu 1,2 p.p. Pe regiuni de dezvoltare cele mai multe întreprinderi mijlocii inovatoare se înregistrează în mun.Chișinău, constituind 89 de unități, sau aproximativ 54,6% din totalul IMM-urilor inovatoare din țară. În toate regiunile de dezvoltare numărul întreprinderilor mici inovatoare s-a diminuat cu excepția mun.Chișinău, în care numărul acestora a crescut cu +2 unități. Pe domenii de activitate cele mai multe întreprinderi mijlocii inovatoare s-au înregistrat în domeniul Industriei, constituind 103 unități, fiind cu 30 unități mai puține decât în perioada 2015-2016; în domeniul Servicii s-au înregistrat 60 de întreprinderi mijlocii inovatoare, fiind cu 2 unități mai multe decât în perioada 2015-2016.

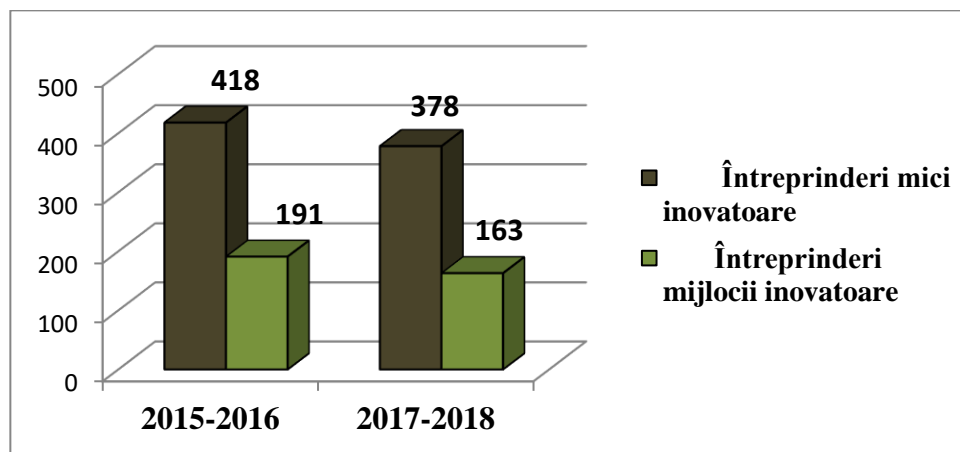


Figura 4. Numărul IMM-urilor inovatoare pe clase de mărimi

Sursa: elaborată de autor în baza datelor BNS

Cifra de afaceri aferentă produselor noi, înregistrată de IMM-urile inovatoare. Cifra de afaceri aferentă produselor noi, înregistrată de IMM-urile inovatoare în perioada 2017-2018 a constituit 1 744,2 mil. lei. În

comparație cu perioada precedentă (2015-2016) cifra de afaceri a IMM-urilor inovatoare s-a redus cu 114,1 mil.lei sau cu 6,1% (Fig.5).

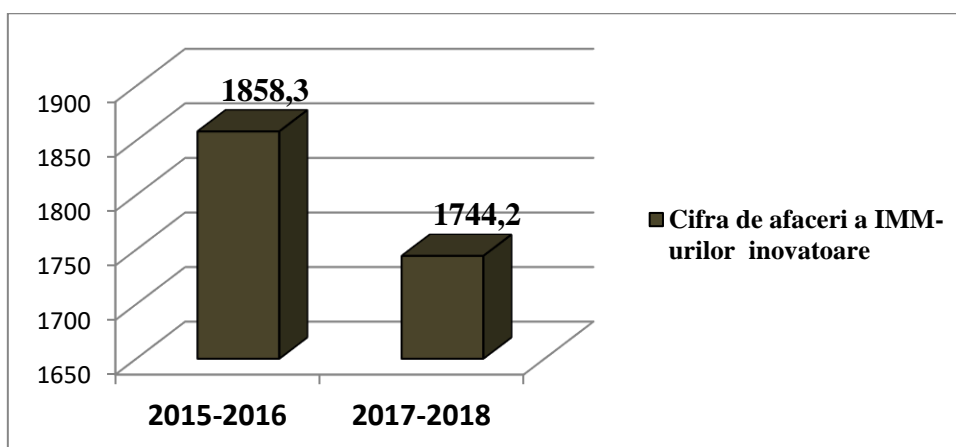


Figura 5. Cifra de afaceri aferentă produselor noi, înregistrată de IMM-urile inovatoare

Sursa: elaborată de autor în baza datelor BNS

Ponderea cifrei de afaceri a IMM-urilor inovatoare în totalul cifrei de afaceri a întreprinderilor inovatoare din țară în perioada analizată a constituit 51,8%, majorându-se cu +16,1 p.p. față de perioada 2015-2016.

Analiza cifrei de afaceri a IMM-urilor inovatoare pe domenii de activitate arată, că în domeniul Industriei cifra de afaceri aferentă produselor noi, obținută de IMM-uri este mai mare și constituie 1 118,1 mil.lei, totodată, aceasta fiind mai mică cu 227,6 mil.lei sau cu 19,3% decât în perioada 2015-2016. În domeniul Serviciii cifra de afaceri a IMM-urilor inovatoare a constituit 626,1 mil.lei, fiind mai mare cu 113,4 mil.lei sau cu 18,1% decât în perioada 2015-2016.

Analiza cifrei de afaceri a IMM-urilor inovatoare pe clase de mărimi arată, că cel mai mare volum a cifrei de afaceri a fost înregistrat de întreprinderile mijlocii inovatoare, constituind 1 161,6 mil.lei. În comparație cu perioada precedentă cifra de afaceri a întreprinderilor mijlocii inovatoare a crescut cu 78,1 mil.lei sau cu 7,2%. Ponderea cifrei de afaceri a întreprinderilor mijlocii în totalul cifrei de afaceri a IMM-urilor inovatoare a constituit 66,6%, acest indicator majorându-se cu 8,3 p.p. față de perioada

2015-2016. Pe domenii de activitate cifra de afaceri a întreprinderilor mijlocii inovatoare s-a repartizat în felul următor: în domeniul Industriei aceasta a fost mai mare și a constituit 838,5 mil. lei, fiind cu 132,0 mil. lei mai mică decât în perioada precedentă; în domeniul Servicii – 323,1 mil. lei, fiind cu 210,1 mil. lei mai mare decât în perioada 2015-2016.

Cifra de afaceri a întreprinderilor mici inovatoare în perioada 2017-2018 a constituit 582,6 mil. lei, diminuându-se față de perioada 2015-2016 cu 192,2 mil. lei sau cu 24,8%. Ponderea cifrei de afaceri a întreprinderilor mici în totalul cifrei de afaceri a IMM-urilor inovatoare a constituit 33,4%, acest indicator diminuându-se față de perioada 2015-2016 cu 8,3 p.p. Pe domenii de activitate cifra de afaceri a întreprinderilor mici inovatoare s-a repartizat în felul următor: în domeniul Industriei aceasta a fost mai mică și a constituit 279,6 mil. lei, fiind mai mică cu 95,6 mil. lei decât în perioada 2015-2016; în domeniul Servicii – 303,0 mil. lei, fiind mai mică față de perioada precedentă cu 96,7 mil. lei.

Tipologia inovațiilor, realizate de IMM-urile inovatoare. IMM-urile inovatoare în perioada 2017-2018 au realizat inovații tehnologice, inovații netehnologice și mai multe tipuri de inovații (Fig.6).

Inovații tehnologice au realizat 107 întreprinderi mici și mijlocii sau 19,8% din toate IMM-urile inovatoare. Din acestea: 78 unități sau 72,9% au fost întreprinderi mici inovatoare și 29 unități sau 27,1% - întreprinderi mijlocii inovatoare; 61 unități sau 57,0% activau în domeniul Industriei și 46 unități sau 43,0% - în domeniul Servicii. Totodată, din cele 61 de unități din domeniul Industriei 39 (63,9%) erau întreprinderi mici inovatoare, iar 22 (36,1%) – întreprinderi mijlocii inovatoare. Din cele 46 de unități din domeniul Servicii 39 (84,8%) erau întreprinderi mici inovatoare, iar 7 unități (15,2%) – întreprinderi mijlocii inovatoare.

Inovații netehnologice au realizat 220 de întreprinderi mici și mijlocii sau 40,7% din toate IMM-urile inovatoare. Din acestea: 166 unități sau 75,5% au fost întreprinderi mici inovatoare și 54 de unități sau 24,5% - întreprinderi mijlocii inovatoare; 91 de unități sau 41,4% activau în domeniul Industriei și 129 unități sau 58,6% - în domeniul Servicii. Totodată, din cele 91 de unități din domeniul Industriei 65 (71,4%) erau întreprinderi mici inovatoare, iar 26 unități (28,6%) – întreprinderi mijlocii inovatoare. Din cele 129 de unități din domeniul Servicii 101 (78,3%) erau întreprinderi mici inovatoare, iar 28 (21,7%) – întreprinderi mijlocii inovatoare.

E de menționat, că IMM-urile, care au generat inovații netehnologice se disting și după modalitatea dezvoltării: IMM-uri, care au implementat *metode de organizare și metode de marketing*. Metodele de organizare au cuprins: noi practici de afaceri, noi metode de organizare, noi metode de organizare a relațiilor externe. Din toate întreprinderile inovatoare din țară, care au implementat noi practici de afaceri 91,0% au fost IMM-uri, dintre care 56,5% - întreprinderi mici și 34,5% - întreprinderi mijlocii; 45,9% activau în domeniul Industriei și 45,2% - în domeniul Servicii. Din toate întreprinderile inovatoare din țară, care au implementat noi metode de organizare 89,2% au fost IMM-uri, dintre care 57,1% erau întreprinderi mici și 32,1% - întreprinderi mijlocii; 41,8% activau în domeniul Industriei și 47,5% - în domeniul Servicii. Din toate întreprinderile inovatoare din țară, care au implementat noi metode de organizare a relațiilor externe IMM-urile au constituit o pondere de 91,3%, dintre care 63,1% erau întreprinderi mici și 28,2% - întreprinderi mijlocii; 33,0% activau în domeniul Industriei și 58,3% - în domeniul Servicii.

Metodele de marketing au cuprins schimbări de design, tehnici noi de promovare a produsului, metode noi pentru plasarea produsului, metode noi de stabilire a prețurilor. Din toate întreprinderile inovatoare din țară, care au implementat schimbări de design 88,0% au fost IMM-uri, dintre care 61,2% erau întreprinderi mici și 26,8 - întreprinderi mijlocii; 51,2% activau în domeniul Industriei și 36,8% - în domeniul Servicii. Din toate întreprinderile inovatoare din țară, care au implementat tehnici noi de promovare a produsului 88,1% au fost IMM-uri, dintre care 59,2% erau întreprinderi mici și 28,9% - întreprinderi mijlocii; 39,9% activau în domeniul Industriei și 48,2% - în domeniul Servicii. Din toate întreprinderile inovatoare din țară, care au implementat metode noi pentru plasarea produsului 88,2% erau IMM-uri, dintre care 59,2% erau întreprinderi mici și 29,0% - întreprinderi mijlocii; 44,4% activau în domeniul Industriei și 43,8% - în domeniul Servicii. Din toate întreprinderile inovatoare din țară, care au implementat metode noi de stabilire a prețurilor 88,8% erau IMM-uri, dintre care 63,9% erau întreprinderi mici și 24,9% - întreprinderi mijlocii; 41,4% activau în domeniul Industriei și 47,4% - în domeniul Servicii.

Mai multe tipuri de inovații au realizat 214 întreprinderi mici și mijlocii sau 39,5% din toate IMM-urile inovatoare. Din acestea: 134 unități sau 62,6% au fost întreprinderi mici inovatoare și 80 unități sau 37,4% -

întreprinderi mijlocii inovatoare; 119 unități sau 55,6% activau în domeniul Industriei și 95 unități sau 44,4% - în domeniul Servicii. Totodată, din cele 119 unități din domeniul Industriei 64 (53,8%) erau întreprinderi mici inovatoare, iar 55 (46,2%) – întreprinderi mijlocii inovatoare. Din cele 95 de unități din domeniul Servicii 70 (73,7%) erau întreprinderi mici inovatoare, iar 25 (26,3%) – întreprinderi mijlocii inovatoare.

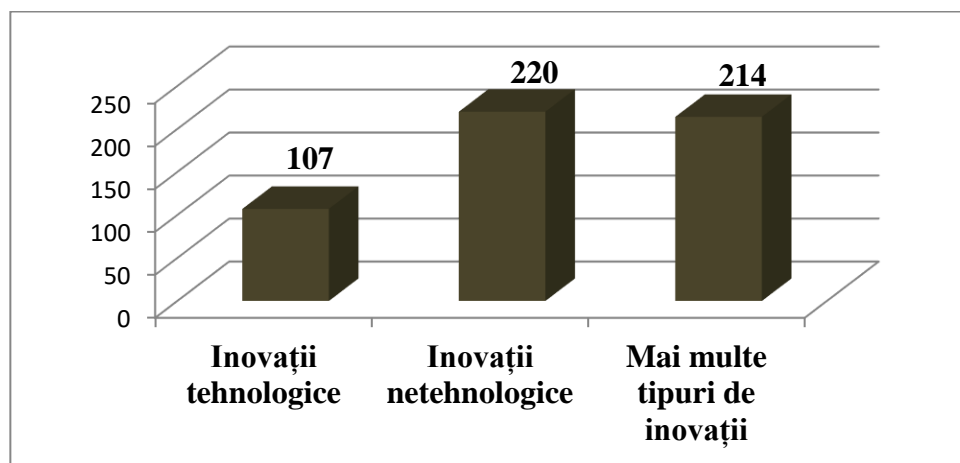


Figura 6. Tipologia inovațiilor, realizate de IMM-urile inovatoare în perioada 2017-2018

Sursa: elaborată de autor în baza datelor BNS

Concluzii

1. Activitatea de inovare a IMM-urilor din Republica Moldova rămâne a fi mai mult decât modestă. În comparație cu perioada precedentă 2015-2016 numărul IMM-urilor inovatoare s-a redus semnificativ, cea mai mare reducere înregistrând întreprinderile mici inovatoare, chiar dacă ponderea acestora în totalul IMM-urilor inovatoare a crescut ușor cu +1.2 p.p. Întreprinderile mici în perioada analizată au fost mai inovatoare decât întreprinderile mijlocii, numărul acestora fiind mai mare cu 215 unități.
2. S-a redus ușor (-1,1 p.p.), de asemenea, ponderea IMM-urilor inovatoare în totalul întreprinderilor inovatoare în raport cu perioada precedentă 2015-2016.
3. Pe domenii de activitate numărul IMM-urilor inovatoare este aproximativ același atât în Industrie, cât și în Servicii, însă, în raport

cu perioada precedentă 2015-2016 cel mai mult s-a redus numărul IMM-urilor din Industrie.

4. Pe regiuni de dezvoltare marea majoritate a IMM-uri inovatoare au fost înregistrate, ca și anterior, în mun.Chișinău. Pe locul doi se plasează Regiunea de Dezvoltare Nord. Totodată, în raport cu perioada precedentă 2015-2016 în toate regiunile de dezvoltare numărul IMM-urilor inovatoare s-a redus, cea mai mare reducere înregistrându-se în Regiunea de Dezvoltare Centru.
5. Respectiv s-a diminuat și cifra de afaceri a IMM-urilor inovatoare pe fundalul creșterii ponderii cifrei de afaceri a acestora în total cifra de afaceri a întreprinderilor inovatoare din țară. Totodată pe clase de mărimi s-a diminuat doar cifra de afaceri a întreprinderilor mici, iar cifra de afaceri a întreprinderilor mijlocii a crescut ușor în perioada analizată. Pe domenii de activitate s-a redus cifra de afaceri a IMM-urilor din Industrie, iar cifra de afaceri a IMM-urilor din Servicii a crescut.
6. În perioada 2017-2018 după tipologia inovațiilor cele mai multe IMM-uri au generat inovații netehnologice, domeniul Servicii devastând domeniul Industriei. Pe clase de mărimi întreprinderile mici s-au remarcat înaintea întreprinderilor mijlocii, cele mai multe dintre ele generând mai multe tipuri de inovații și inovații netehnologice.

Prin urmare, pentru a rămâne competitive și a continua să crească întreprinderile mici și mijlocii trebuie să învețe și să se adapteze mai rapid la schimbări, să-și intensifice activitatea lor de inovare, inovarea fiind cea mai mare provocare pentru IMM-urile din Republica Moldova. IMM-urile au obligația de a răspunde prompt acestei provocări, iar factorii de decizie au responsabilitatea de a adopta o abordare mult mai strategică a inovării, sub toate aspectele acesteia, a înlătura obstacolele, a stabili stimulente pentru activitățile de inovare a IMM-urilor, care, în final, ar contribui la instaurarea unui mediu favorabil inovării și la îmbinătătirea semnificativă a rezultatelor, generate de inovare.

Bibliografie

- [1]. BIROUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ AL REPUBLICII MOLDOVA (2018) Statistica economică. Antreprenariat. *Activitatea*

de inovare a întreprinderilor în Republica Moldova, în anii 2015-2016. On line:

<https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&id=5882&idc=168>

- [2]. BIROUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ AL REPUBLICII MOLDOVA (2019) Statistica economică. Antreprenoriat. *Rezultatele activității de inovare a întreprinderilor în Republica Moldova în anii 2017-2018. On line:*

<https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6541>